

Největší lengyelská stavba z Hulína – Pravčic 2 (struktura 45)

*Marek Kalábek – Pavlína Kalábková – Petr Kočár
– Romana Kočárová*

Úvod

Na stavbě rychlostní komunikace R 35 (Hulín–Otrokovice) při předstihovém archeologickém výzkumu polykulturní lokality Hulín – Pravčice 2, trať Višňovce, byly prozkoumány mimo jiné i půdorysy staveb datovaných do období lengyelské kultury, přesněji do mladšího stupně kultury lidu s moravskou malovanou keramikou (KALÁBEK 2008; KALÁBEK – KALÁBKOVÁ – PEŠKA 2009; KALÁBEK – KALÁBKOVÁ 2009, v tisku; KALÁBKOVÁ 2009). Prozatím jich je na lokalitě evidováno minimálně 17 (struktura 2, 3, 4, 10, 21/22, 25, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 44, 45, 46). Osm půdorysů lze považovat za kompletní (struktury 4, 10, 33, 34, 35, 36, 37 a 45), tři se dochovaly ve značné části a lze odvodit jak jejich délku, tak i šířku (struktura 42, 44, 46), ze tří půdorysů se dochovala jen polovina (struktury 21/22, 31, 32) a ze tří jen středové příčky či kratší stěny (struktury 2, 3, 26). Jak dokládá rozmístění staveb na ploše výzkumu (obr. 1), nelze uvažovat pouze o jedné stavební fázi celého sídliště – několik půdorysů je v superpozici (struktury 2 a 3, struktury 21/22 a 26, struktury 42, 45 a 46) a na některých půdorysech je doložena reparační či přestavba (struktury 4, 31). Na druhou stranu lze však předpokládat, že některé stavby stály současně. Může se jednat zejména o struktury 33, 34, 35 a 36, které jsou umístěny do volného prostoru ve východní části zkoumané plochy, vzájemně se respektují, mají podobnou orientaci i typ konstrukce. Jednou z výjimečných staveb na tomto sídlišti je struktura 45 (obr. 2). Výjimečná je především svými rozměry, které jsou o třetinu větší než u všech ostatních staveb. Nezanedbatelná je i její atypická orientace a významné oproti standardu jsou i změny v její konstrukci. Detailní popis této stavby, rozbor nálezové situace a známých analogií spolu s výsledky analýz získaného materiálu jsou obsahem následného příspěvku.

Roztřídění zjištěných půdorysů staveb

Hulínsko–pravčické půdorysy lengyelských staveb lze rozdělit do šesti základních typů (KALÁBKOVÁ 2009, 108–115):

První má pravidelný obdélný půdorys tvořený samostatnými sloupovými jámami a rozdělený středovou příčkou do dvou polovin, počet sloupů v kratších stěnách je 7 či 9. Zhruba ve středu každé poloviny (místnosti) je pak umístěn nosný sloup. Patří sem struktury 21/22, 32, 37, 44, 46. K tomuto typu stavby mohou s určitou pravděpodobností náležet i půdorysy struktur 26 a zřejmě i první stavební fáze struktury 4.

Druhým typem je opět pravidelný obdélný půdorys rozdělený středovou příčkou do dvou polovin, ale jeho základ, kromě jam po samostatně vsazených sloupech, tvoří i základový žlab, do nějž jsou sloupy vsazeny. Počet sloupů v kratších stěnách je 9. V obou místnostech jsou pak na její středové ose dvě jámy po dvou nosných sloupech. Boční stěny stavby jsou ještě ve sloupové části půdorysu zesíleny další

řadou sloupů. Tento typ struktury je na lokalitě zastoupen ve dvou případech, a to u struktury 4 (v druhé stavební fázi) a 31.

Třetím typem jsou půdorysy s bočním přístavkem umístěným po pravé či levé straně jedné z místností. Vycházejí opět z pravidelných půdorysů rozdělených středovou příčkou do dvou polovin. Do středu obou místností byl pak opět vsazen nosný sloup, objevují se však i dva nosné sloupy na středové ose místnosti či jeden nosný a jeden „pomocný“ sloup v jeho těsné blízkosti. Základ přístavku je tvořen řadou 5–8 sloupů, která je rovnoběžná s delší stranou stavby. Tyto půdorysy lze rozdělit ještě do dvou variant, a to varianty tvořené pouze jámami samostatně vsazených sloupů a varianty se základovým žlabem. K tomuto typu půdorysů patří struktury 34, 35 a 36.

Čtvrtým typem jsou půdorysy s vchodovým koridorem. Jsou to opět pravidelné obdélné půdorysy rozdělené příčkou do dvou, tentokrátě nestejně velkých, částí s oddělenou předsíní a bočním přístavkem. Vchodový koridor je umístěn do středu jedné z kratších stran a ústí do „předsíně“. Patří sem struktury 33 a 45 (obr. 3). I zde by bylo možné vyčlenit dvě varianty, ale protože jsou na hulínském sídlišti pouze dvě stavby tohoto typu, je další dělení trochu zavádějící. První (struktura 33) má půdorys tvořen kombinací jam po samostatně stojících sloupech a sloupech vsazených do základového žlabu. Počet sloupů u kratších stěn je 7. Místnost před vchodovým koridorem je rozdělena ještě jedním základovým žlabem do „předsíně“ a vchodový koridor je tvořen jak jámami po samostatných sloupech, tak i základovými žlaby se vsazenými sloupy. Druhá varianta (struktura 45) je jedinečná a její detailní popis je předmětem tohoto příspěvku. Na rozdíl od struktury 33 její půdorys tvoří pouze jámy po samostatně stojících sloupech, pouze výjimečně jsou nahrazeny krátkými žlaby s negativy po dvou až třech do nich vsazených sloupech. Počet sloupů v kratších stěnách je vyšší (11) a vyšší je i počet nosných sloupů ve středové ose místností. Navíc kromě základního rozdělení jednou řadou sloupů je půdorys místnosti u předsíně rozčleněn dalšími dvěma sloupovými řadami.

Pátým typem je pravidelný obdélný půdorys malých rozměrů, rozdělený příčkou do dvou nestejných částí. Nemá ve středech jednotlivých místností nosné kůly. K tomuto typu náleží prozatím pouze struktura 10. Další podobné malé stavby lze však ještě na sídlišti předpokládat.

Šestáým typem je pravidelně lichoběžníkovitý půdorys vymezený pouze jámami po samostatně stojících sloupech na obvodu stavby. Jedná se pouze o strukturu 42. Stavba není zřejmě vnitřně členěna. Pouze hypoteticky lze ke středovému členění přiřadit dvě sloupové jámy zhruba ve středu stavby. Stejně tak pouze hypoteticky lze jako pozůstatek nosného středového sloupu označit jámu u kratší stěny půdorysu. Tyto sloupy však se stavbou nemusejí souviset. Půdorys nemusí být také kompletní – u druhé štítové stěny chybí řada sloupových jam a prostor je otevřený. Je otázka, zda tato stavba byla vůbec dokončena, nebo zda se jedná o jiný typ stavby. Díky svému atypickému půdorysu je prozatím také sporné její zařazení do lengyelské kultury.

Postup při výzkumu

Na lokalitě byla provedena skrývka mohutné orniční a podorniční vrstvy těžkou mechanizací. Preparace vlastních staveb byla prováděna v letech 2007–2008 (struktura 45 v roce 2008). Pouze jedna stavba (struktura 31) byla zachycena již na

povrchu kulturní vrstvy, ostatní byly identifikovány až na úrovni podloží. Také struktura 45 byla zkoumána od úrovně podloží a část konstrukčních prvků byla zřejmě skrývkou zničena. Půdorysy staveb byly ručně začištěny a postupně zkoumány po jednotlivých sloupových jamkách či žlábkách. Nejhlubší sloupové jámy nebyly prozkoumány až na své dno, neboť je od určité úrovně zalévala neustále spodní voda. Z vybraných objektů byly odebírány vzorky zeminy na archeobotanickou analýzu, ze struktury 45 to byly vzorky ze 169 jamek a žlábků.

Popis náleзовé situace

Struktura 45 se nacházela v jihozápadní části zkoumané plochy, v nejnižší položených partiích sídliště s nadmořskou výškou 194 m na jílovitoštěrkovém podloží. Byla v superpozici se strukturou 46 a zřejmě, z důvodu nedostatku místa např. pro obsluhu či přesah střechy, nestála současně ani se strukturou 42.

Stavba byla orientována delší osou ve směru SZ–JV (vchod na JV). Její základní půdorys byl obdélný, rozdělený v polovině do dvou nestejně velkých částí. „Navíc“ byla k jihovýchodní polovině připojena „předsíň“ s vchodovým koridorem a boční přístavba.

Půdorys stavby sestává ze 178 sloupových jamek a žlábků (obr. 4–6). Jak již bylo uvedeno, část konstrukčních prvků se ale nedochovala. Chybí zde nepochybně prvky obou bočních stran v severozápadní polovině stavby mezi objekty 2900–2901 (v délce 3,1 m), 2901–2902 (v délce 4,2 m), 2902–2903 (v délce 7,1 m) a 3016–3017 (v délce 6 m). Prozkoumány nebyly také sloupové jamky ve vchodovém koridoru mezi objekty 2965–2964 (v délce 6,7 m), které se nacházely v blízkosti základního geodetického bodu.

Prozkoumané konstrukční prvky měly pravidelný či nepravidelný oválný (123×), kruhový (49×), obdélný (5×) nebo čtvercový (1×) půdorys. V jejich profilech dominují řezy tvaru mísovitého (91×), tvaru U (74×), vanovitého (10×), hruškovitého (1×), trapézovitého (1×) a vakovitého (1×). Výplň tvořila hnědožlutá jílovitá hlína s příměsí drobného štěrku a oblázků pocházejících z podloží. Pouze v zásypu 29 jam (16 %) byly nalezeny zlomky keramických nádob (120 ks, převážně však atypická keramika, obr. 7), mazanice (39 ks), uhlíky, ŠI (1×, úštěp, obr. 7:), BI (1×; atypický zlomek), zlomky kamenných podložek (2 ks) a kameny (63 ks).

Strukturu 45 přiřazujeme ke stavbám sloupové konstrukce. Popisované žlábků v této struktuře nebyly základovými žlábků v pravém smyslu slova. Byly krátké a byly do nich vždy vsazeny sloupy. Technicky se odlišují od základových žlabů z jiných staveb na hulínsko–pravčické lokalitě (např. struktura 4 a 31), které byly celistvé po celé délce obvodu alespoň jedné z místností. Naproti tomu sloupové jamky jsou standardní (podobné v celé stavbě). Měly oválný či kruhový půdorys, mísovitý řez i řez ve tvaru U. Sloupy dlouhých stěn byly mělčeji zahloubeny než sloupy v kratších stěnách. Od standardních sloupových jam se ale výrazně odlišovaly tzv. nosníky (obj. 2934, 2921, 2910, 2902, 2900, 2890, 3016, 3003, 2992, 2978, 3046, 3055) – sloupy větších rozměrů a hluboko zahloubené, často umístěné do žlábků a v půdoryse umístěné buď v rozích stavby, v polovině bočních stěn obou místností nebo na delší středové ose. K nosníkům budou zřejmě patřit i další sloupové jámy na středové ose (obj. 3020–3022). Jejich zjištěná hloubka je irelevantní, neboť byly ve značné části odtěženy již při skrývce a jejich dochovaná hloubka není tak srovnatelná. Kromě nosníků na středové ose lze uvažovat i o

doplňujících podpěrách hlavního hřebene střechy (obj. 3023, 3032, 3036, 3040, 3043, 3049, 3052). Nosnou byla zřejmě i středová příčka, jejíž sloupové jamky jsou hlubší než ostatní. Nosníky se však neobjevují v místě boční přístavby, „předsíně“ a vchodového koridoru – zde jsou jen mělce zahluobené sloupové jamky.

Od ostatních staveb na lokalitě se struktura 45 liší ve své konstrukci přidáním dvou, zřejmě podpěrných, řad sloupů v JV místnosti (SV řada: obj. 3037, 3041, 3045, 2928, 3050, 3056; JZ řada: obj. 3035, 3039, 3044, 3047, 3053). Jsou umístěny symetricky po obou stranách hlavní středové osy.

Základní půdorys byl původně rozdělen do dvou relativně stejně velkých prostor dlouhých 23,5 m (SZ část – místnost) a 25,3 m (JV část – místnost). Jejich šířka se pohybuje od 9,8 m do 10,3 m. Nosníky či podpěry v hlavní středové ose stavby jsou od sebe vzdáleny 4 m (3020–3021), 4,7 m (3021–3022, 3023), 9,7 m (3022–3032), 3,9 m (3032–3036), 5,3 m (3036–3040), 1,8 m (3040–3042), 2 m (3042–3043), 3,7 m (3043–3046), 4,5 m (3046–3049), 3,3 m (3049–3052) a 2,5 m (3052–3055). Podpěrné řady v JV místnosti jsou od hlavní osy vzdáleny 1,6 a 2,1 m. Rozestupy mezi podpěrnými sloupy JZ řady činí 2,3–4,3 m a u SV řady jsou ve vzdálenosti 2,1–6,6 m.

Jak již bylo uvedeno, k tomuto základnímu obdélnému půdorysu jsou „navíc“ dobudovány další prostory. Tzv. „předsín“ je dlouhá 5,8 m a široká 10,3 m. Od JV místnosti ji neodděluje žádná řada sloupových jamek, pouze v ní stojí jeden z nosníků hlavní středové osy a jsou zde dvě sloupové jamky (obj. 3054, 2967), zřejmě zbytky možných podpěr. Vnější obvodové stěny „předsíně“ tvoří navazující řady standardních, na sebe navazujících sloupových jamek. Do „předsíně“ ústí vchodový koridor. Chodba je dlouhá 17,3 m a široká v ústí předsíně 3,3 m a ve vchodu 3,9 m. Je tvořena standardními, pravidelně na sebe navazujícími sloupovými jankami. Pouze ve vchodu jsou jamky větších rozměrů (obj. 2957 a 1991). Náznak boční přístavby je od SV stěny JV místnosti vzdálen 8,7 m a tvoří ho rovnoběžná řada čtyř standardních jamek v délce 3,9 m. Další konstrukční prvky zde chybí, je však pravděpodobné že byly odtěženy skryvkou.

Celkové rozměry půdorysu stavby jsou cca 72 m×10 m. Základní obdélný dvojdielný půdorys má délku 48,2 m, resp. 48,8 m; s předsíní 54,16 m, resp. 54,6 m a s vchodovým koridorem 71,49 m, resp. 71,93 m. Šířka základního obdélného půdorysu je 9,8 m, resp. 10,2 m, v předsíni pak 10,3 m. S boční přístavbou je pak šířka půdorysu v tomto místě 18,7 m.

Rozbor získaných artefaktů

Ve výplni jednotlivých konstrukčních prvků bylo objeveno několik desítek zlomků artefaktů. Bohužel jejich vypovídací hodnota je velmi omezená – jedná se většinou o atypické zlomky nádob malých rozměrů s otřelým povrchem a většinou bez jakékoliv výzdoby. Z těch typičtějších lze zmínit rozevřená hrdla tenkostěných pohárků (obr. 7:3:9), zlomek mísy s rozevřenými plecemi (obr. 7:6), vně seříznuté okraje nádob (obr. 7:2:6), výrazně oblou výduť nádoby (obr. 7:10) či nízkou, mírně zvoncovitě profilovanou nožku mísy (obr. 7:11). Plastické prvky se objevily pouze v podobě odsazeného výčnělku (obr. 7:1) a zlomku rohatého ucha (obr. 7:7). Tyto keramické zlomky dosud nelze přesně datovat – pouze obecně je lze přiřadit mladšímu stupni MMK.

Kamenné artefakty jsou také pouze ve zlomcích – ŠI – úštěp (obr. 7:4), BI – atypický zlomek a dva zlomky kamenných podložek. Jejich petrografický rozbor bude však teprve proveden.

Bohužel žádný z artefaktů nelze bezpečně spojit s vnitřním vybavením stavby a tedy i s dobou její existence. Materiál se dostal do objektů buď při její stavbě nebo následně až po její destrukci.

Výsledky archeobotanické analýzy

Z výplní objektů struktury 45 bylo odebráno 173 vzorků sedimentu o objemu 3417 l (KOČÁR – KOČÁROVÁ 2010). Po proplavení se však ukázalo, že pouhých 38 vzorků obsahuje makrozbytky (semena a plody) rostlin. Celkem bylo vyplaveno 89 makrozbytků, v nichž dominují obiloviny (graf 1; zhruba 85 %). Blíže se podařilo určit zlomky obilky dvouzrnky (23,6 %) a makrozbytky (obilky, vidličky, pluchy) pšenice jednozrnky (10,11 %). Jako plevelná příměs byl zaznamenán merlík bílý, zlomky vikve nebo čočky, nažky opletky rolní či semena lilku černého. Dále bylo plavením získáno 310 zlomků uhlíků (graf 2). Cca 80 % tvořily uhlíky dubu, 13 % uhlíky jasanu. Ostatní dřeviny (jedle/smrk, javor, břiza, svída?, líska, buk, slivoň a jilm) se vyskytovaly s frekvencí pod 1 %.

Soubor relativně odpovídá výsledkům archeobotanické analýzy i z dalších objektů lengyelského sídliště v Hulíně – Pravčicích. Také zde pozorujeme prvořadý význam obilovin – pšenice dvouzrnky a pšenice jednozrnky, přičemž dvouzrnka ve studovaném souboru dominuje. Zaznamenány byly však navíc ojedinělé obilky ječmene obecného, které již vykazovaly počátky kultivace. Z luštěnin byl doložen hromadný nález hrachu (v obj. 219), a pouze ojediněle semena čočky/vikve. Doložen je také len setý. Z planých sbíraných rostlin jsou zajímavé nálezy bezu chedbí a stepní trávy kavylu. Analyzované uhlíky dokládají dřevinou skladbu smíšených atlantských doubrav se silnějším ovlivněním lesní vegetace činností člověka.

Možnosti interpretace

Soubor půdorysů nadzemních staveb z Hulína – Pravčic je dosud na Moravě jedinečný. Takto velký počet staveb nebyl ještě na žádném z moravských sídlišť identifikován.

Prozatím nejvíce nejbližších analogií je doložitelných na sídlišti Lengyelu II ve slovenských Žlkovcích (PAVÚK 1998). Zde byly odkryty podobné, i když o něco menší, půdorysy staveb jak s vchodovým koridorem, tak i dvojdílné dispozice. Objevil se zde i jeden půdorys s přístavkem (přístavbou, dům 72). J. Pavúk je podle svého třídění řadí k typu 3, a jeho variantám 3a a 3b (PAVÚK 2003, 459–461, Abb. 8, 9). Na rozdíl však od žlkoveckých domů, nechybí těm hulínsko–pravčickým viditelná konstrukce jedné z kratších stěn a domy jsou tak uzavřené po obou stranách.

Dvoudílná obdélná dispozice staveb, kombinace základových žlabů a volně zapuštěných sloupů je však typická pro celou podunajskou lengyelskou oblast (srovnej PAVÚK 2003; 2009, v tisku). K typickým domům epilengyelského období v Maďarsku patří například domy obdélné žlabové konstrukce (s vnitřními sloupy ve žlabech, nebo u žlabů). Jsou jak ve variantách jednodílného domu, tak i dvoudílných se středovou příčkou. Takovéto domy známe například

ze Szombathely (GÁBOR – FARKAS 2001, 1.– 4. ábra) nebo z lokality Lébeny (NEMÉTH 1994, Abb. 5, 10–12). Všechny tyto domy mají poměrně standardní velikost – šířka se pohybuje v mezích 6–9 m, délka 15–20 m. Zcela výjimečně se objevují přístavky na jedné či druhé straně domu. Kromě domu č. 72 v Žlkovcích takovýto půdorys máme z lokality Wetzleinsdorf (URBAN 1980). Je však spíše interpretován jako dvorek či ohrada než přístavek (PODBORSKÝ 1984; PAVÚK 2009, v tisku). Přístavky u velkých dvouprostorových domů lze nalézt také na rössenském sídlišti na lokalitě Inden (HAMPL 1989, 86, Katalog Nr. 59–61), ale i zde mají odlišnou konstrukci.

S výjimečností struktury 45 je spojena i její interpretace. Většinu půdorysů staveb na hulínsko–pravčickém sídlišti je možné přiřadit k půdorysům obytných staveb – domů. I když se v prostředí kultury lidu s moravskou malovanou keramikou uvažuje spíše o domech menších rozměrů a s velkodomy se příliš nepočítá (protože nebyly na Moravě v té době identifikovány; PODBORSKÝ 1984; 1993, 128), v ostatních oblastech lengyelské kultury, díky jejich poměrně četným nálezům, jsou tyto stavby běžně jako domy interpretovány (např. PAVÚK 1998; 2003; 2009, v tisku). Jak se však ukazuje, některé z těchto staveb mohly být budovány i s dalším záměrem. Domy v lengyelských rondelech například respektují zákonitosti jejich stavby, jsou záměrně upravovány do „správné“ polohy a orientace – např. domy v Žlkovcích a Svodíně (PAVÚK – KARLOVSKÝ 2004). J. Pavúk uvažuje, že tyto domy mohly být společenskými centry s kultovním posláním, svatyněmi či domy, ve kterých žily rodiny vedoucích osobností osady s rondelem – představitele kultu – konstruktéra astronomicky orientovaného rondelu apod. (PAVÚK 2009, v tisku). Tyto okolnosti nelze vyloučit ani u hulínsko–pravčických domů, zejména toho největšího (struktury 45). Vybízí k tomu jak jeho velikost, odlišná (upravená?) orientace tak i umístění – zřejmě v centrální části osady.

Závěr

Struktura 45 ze sídliště v Hulíně – Pravčicích, v trati Višňovce, je bezesporu jednou z největších dosud objevených staveb nadzemní sloupové konstrukce lengyelské kultury. Se svojí celkovou délkou 72 m a šířkou 10 m, resp. 18,7 m, předčí všechny dosud známé lengyelské stavby. Zřejmě není shodou náhod, že k největším dosud známým lengyelským stavbám patří i většina staveb z Hulína – Pravčic – např. struktura 35 s rozměry 37×8 m či struktura 33 (s vchodovým koridorem) s rozměry 45×6 m (KALÁBEK – KALÁBKOVÁ 2009, v tisku; KALÁBKOVÁ 2009, 115). Teprve až po nich následují ostatní nám známé publikované půdorysy. Jako „extrémně velký“ dům je popisován J. Pavúkem 35 m dlouhý dům č. 72 ze Žlkovců (PAVÚK 1998). Parametrů hulínsko–pravčických staveb nedosahuje ani dům č. 500 z maďarského z Győru (30×7,28 m; VIRÁG – FIGLER 2007, 345–347) či dům č. 131 ze slovenského Branča (30×10 m; VLADÁR – LICHARDUS 1968). Větší není ani dům z rakouského Wetzleinsdorfu, který měl rozměry 27×6 m a přístavbu o velikosti 133 m² (URBAN 1980), a srovnatelný není ani zcela konstrukčně odlišný půdorys z českých Postoloprts s rozměry 34,7×12,4, resp. 8,0 m (SOUDSKÝ 1969).

Struktura 45 ze sídliště Hulína – Pravčic, Višňovců, je unikátním příkladem lengyelské architektury. Podle analogií ke stavbám na sídlišti v Žlkovcích a podle předběžné analýzy dochovaného nálezového materiálu je možné ji zařadit do

mladšího stupně MMK. Měla zřejmě i jinou než pouze obytnou funkci. Vyloučit se nedá zejména její význam jako sociokultovního centra osady. Přesnější interpretace či časové zařazení budou možné však až po komplexním zpracování celého hulínsko–pravčického sídliště, zejména určení jeho jednotlivých stavebních fází a detailní analýze získaných artefaktů. Toto zpracování bude ale již předmětem další práce.

Literatura

- GÁBOR, I. – FARKAS, C. 2001: Késő lengyeli település házai Szombathely határában (Häuser der späten Siedlung Lengyeli in der Flur vom Szombathely), *Arrabona* 39/2001, 49–56.
- HAMPL, A. 1989: Die Hausentwicklung im Mittelneolithikum Zentraleuropas. *Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie*, Band 1. Bonn.
- KALÁBEK, M. 2008: Předběžné poznámky k neolitické a časně eneolitické fázi osídlení lokality Hulín – Pravčice 2 „Višňovce“. In: Bém, M. – Peška, J. (ed.): *Ročenka 2007. Archeologické centrum v Olomouci, příspěvková organizace*. Olomouc, 40–48.
- KALÁBEK, M. – KALÁBKOVÁ, P. – PEŠKA, J. 2009: Hulín (okr. Kroměříž), Přehled výzkumů 50, Brno, 267.
- KALÁBEK, M. – KALÁBKOVÁ, P. 2009: Lengyelské sídliště na lokalitě Hulín – Pravčice 2. Předběžná zpráva. In: Kazdová, E. (ed.): *Otázky neolitu a eneolitu našich zemích. Sborník příspěvků z pracovního semináře ve Vranově nad Dyjí v roce 2008*. Brno, v tisku.
- KALÁBKOVÁ, P. 2009: Lengyelské osídlení střední Moravy. *Disertační práce*. Rkp. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity. Brno.
- KOČÁR, P. – KOČÁROVÁ, R. 2010: Hulín – Pravčice 2. Nálezová zpráva o archeobotanické analýze. Rkp. *Archiv Archeologického centra v Olomouci*.
- NEMÉTH, G. T. 1994: Vorbericht über spätneolithische und frühkupferzeitliche Siedlungsspuren bei Lébény (Westungarn), *JAM (Jósa András Múzeum Évkönyve)* XXXVI, 241–261.
- PAVÚK, J. 1998: Hlavné výsledky výzkumu sídliska lengyelskej kultúry v Žlkovciach, *SA XLVI–2*, 169–186.
- PAVÚK, J. 2003: Hausgrundrisse der Lengyel–Kultur in der Slowakei. In: Eckert, J. – Eisenhauer, U. – Zimmermann, A. (ed.): *Archäologische Perspektiven. Analyse und Interpretationen im Wandel. Festschrift für Jens Lüning zum 65. Geburtstag*. *VML*, 455–469.
- PAVÚK, J. 2009: Kolové stavby lengyelskej kultúry: pôdorysy, interiér a funkcia. In: Kazdová, E. (ed.): *Otázky neolitu a eneolitu našich zemí. Sborník příspěvků z pracovního semináře ve Vranově nad Dyjí v roce 2008*. Brno, v tisku.
- PAVÚK, J. – KARLOVSKÝ, V. 2004: Orientácia rondelov lengyelskej kultúry na smery vysokého a nízkeho Mesiaca, *SA 52/2*, 211–280.
- PODBORSKÝ, V. 1984: Domy lidu s moravskou malovanou keramikou, *SPFFBU E29*, 27–66.
- PODBORSKÝ, V. 1993: Lid s moravskou malovanou keramikou, In: Podborský, V. red.: *Pravěké dějiny Moravy. Vlastivěda Moravská. Země a lid. Nová řada. Svazek 3*. Brno, 108–145.

- SOUDESKÝ, B. 1969: Trapez-förmige und absidale Bauten des spätlengyeler Horizontes der Stichbandkeramik – chronologische und kulturelle Beziehungen, *ŠZ AÚ SAV* 17, 375–381.
- URBAN, H. O. 1980: Ein Lengyelzeitlicher Hausgrundriss aus Wetzleinsdorf, Niederösterreich. *Mitt. d. österreichischen Arbeitsgemeinschaft für Ur- u. Frühgeschichte* 30, 1–22.
- VIRÁG, Zs. M. – FIGLER, A. 2007: Data on the settlement history of the late Lengyel period of Transdanubia on the basis of two sites from Kisalföld (Small ungarian Plain). In: Kozłowski, J. K./Raczky, P. (eds.), *The Lengyel, Polgár and related cultures in the Middle/Late Neolithic in Central Europe*. Kaków, 345–364.

Summary

The Largest Lengyel Structure from Hulín - Pravčice (Structure 45)

*Marek Kalábek – Pavlína Kalábková – Petr Kočár
– Romana Kočárová*

Structure 45 from the site of Hulín-Pravčice, Višňovce, is a unique example of Lengyel architecture. During research, a ground plan of a structure of pillar construction, with its longer axis oriented northwest-southeast (with the entrance in the southeast), was examined. It had a rectangular shape which was in its half divided into two part of different sizes – the southeastern half also included an “entrance hall” with a corridor and an annexe. The ground plan had 72 m in length and 10 m in width (18.7 m with the annexe). According to analogies to structures on the settlement in Žlkovice, Slovakia, and to a preliminary analysis of preserved finds, it is possible to date it back to the later stage of the Moravian Painted Ware Culture. It is likely that besides living, it was also used for other purposes. In particular, its significance as a socio-cultural centre of the settlement cannot be excluded.

Floatation yielded 310 fragments of charcoal (Chart 2) comprising approx 80% of oak and 13% of ash. Other trees (fir/spruce, maple, birch, dogwood?, hazel, beech, plum, and elm) occurred with frequency not exceeding 1%.

The collected 173 sediment samples contained only 38 samples of macrobotanical remains (seeds and fruits) of plants whereof 89 macrobotanical remains were identified where cereals dominated (Chart 1; roughly 85%). More closely only fragments of cereal grains of emmer wheat (23.6 %) and macrobotanical remains (cereal grains, spikelet forks, glumes) of diploid wheat (10.11%) were identified. Among weeds fat hen, fragments of vetch or lentils, achenes of bindweed or seeds of black nightshade were recorded.

Captions

Fig. 1. A section of an overall plan of Hulín – Pravčice 2 site with marked ground plans of the Lengyel structures.

Fig. 2. Structure 45 from Hulín – Pravčice 2.

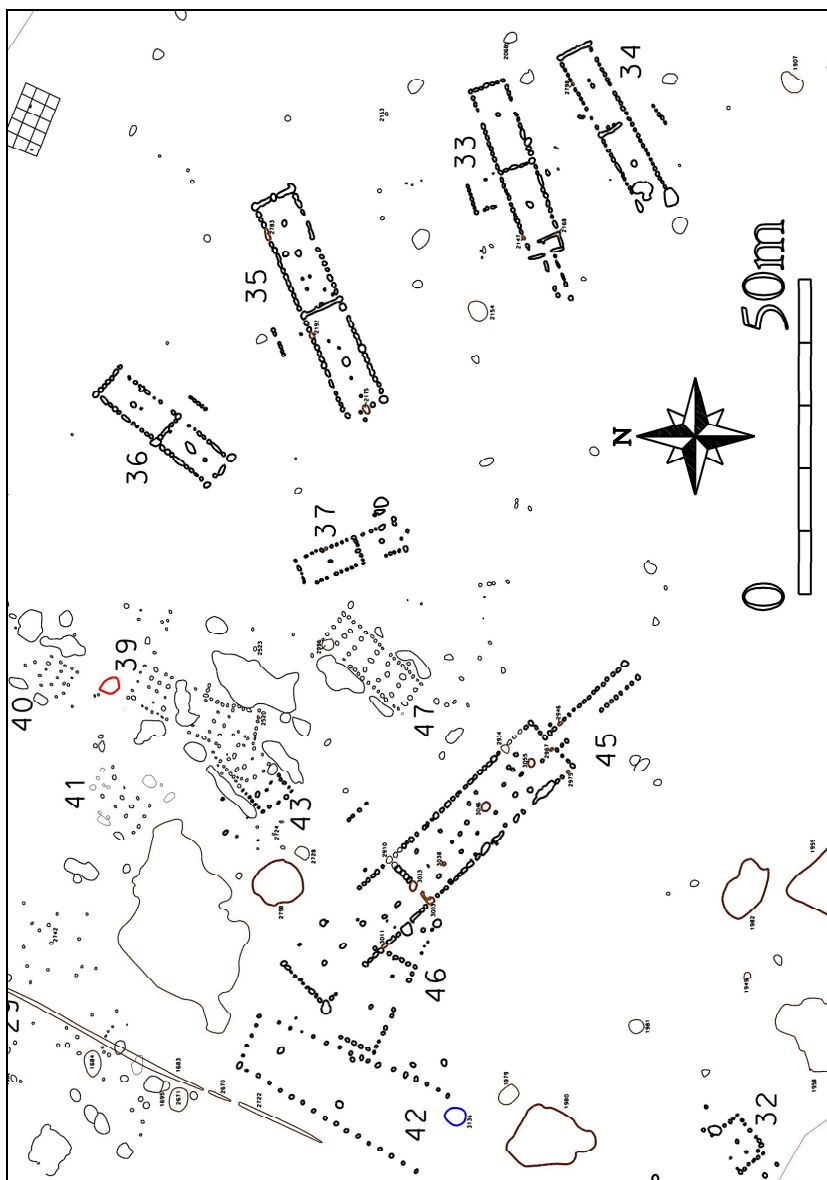
Fig. 3. Structures 33 and 45

Fig. 4.–6. Drawing documentation of profiles of individual construction elements of structure 45.

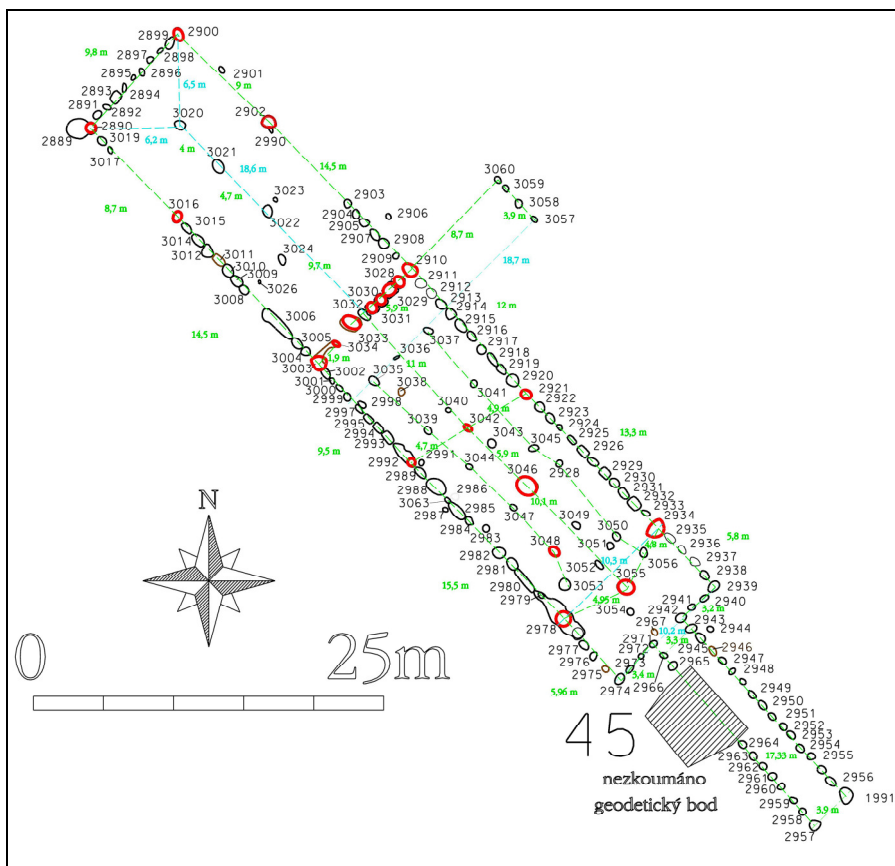
Fig. 7. Selection of finds in construction elements of structure 45.

Chart 1. Results of archaeobotanical analysis of macrobotanical remains from structure 45.

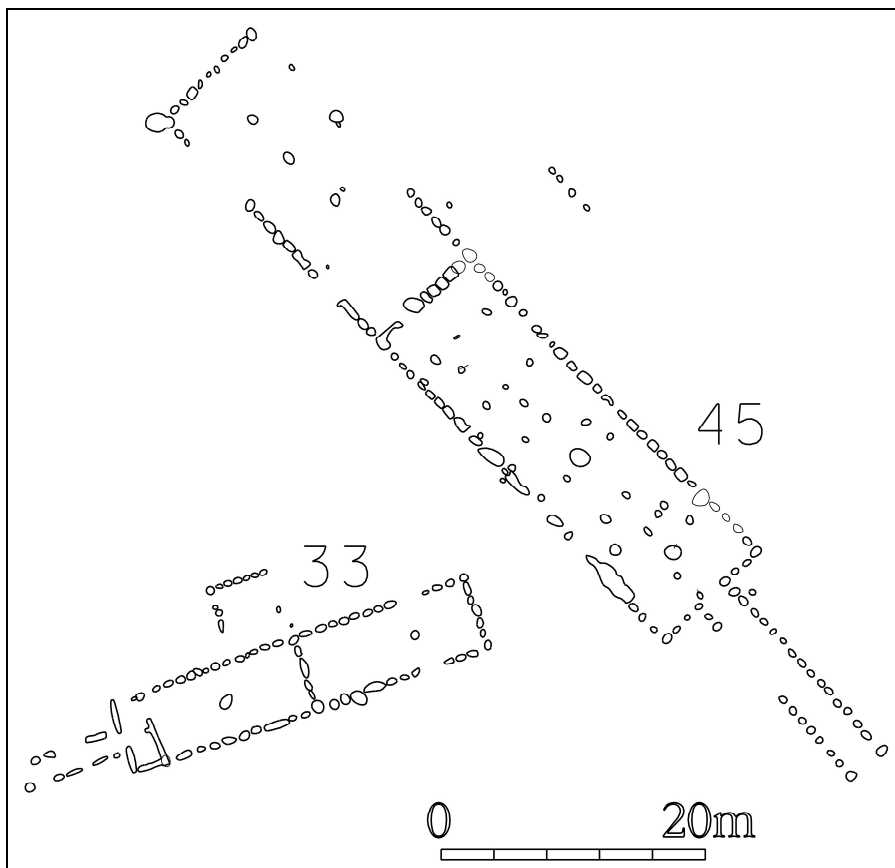
Chart 2. Results of archaeobotanical analysis of charcoal from structure 45.

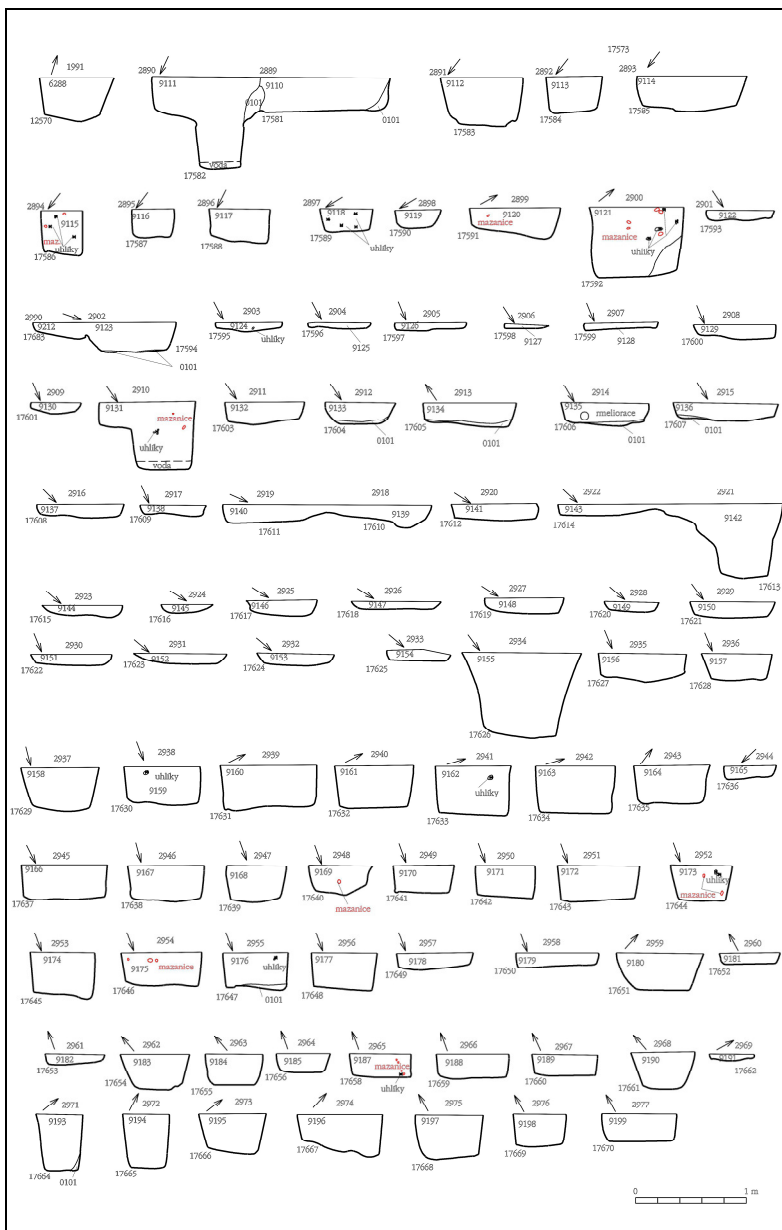
Obr. 1. Hulín – Pravčice 2, Višňovce. Výsek z celkového plánu lokality s vyznačením půdorysů lengyelských staveb.

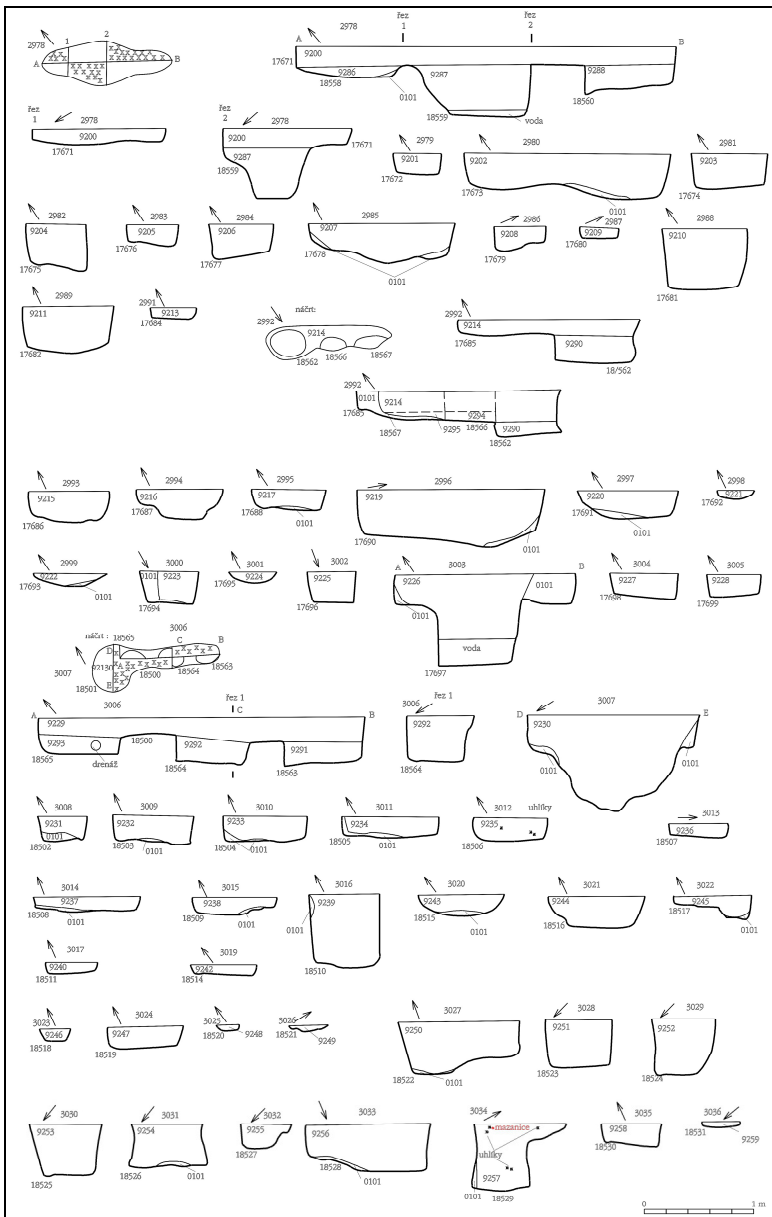
Obr. 2. Hulín – Pravčice 2, Višňovce. Struktura 45.

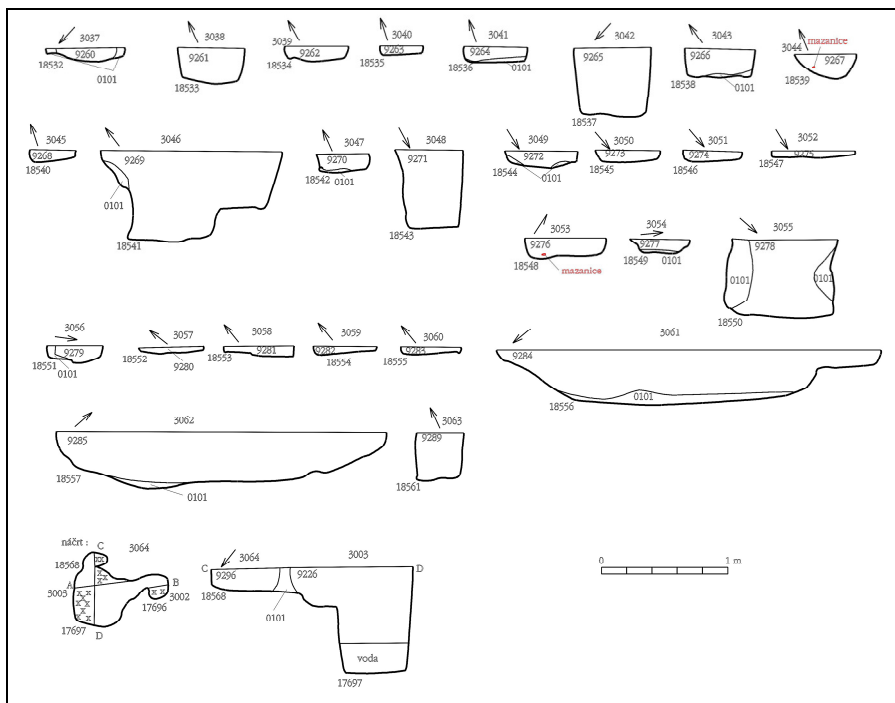
Obr. 3. Hulín – Pravčice 2, Višňovce. Struktury 33 a 45

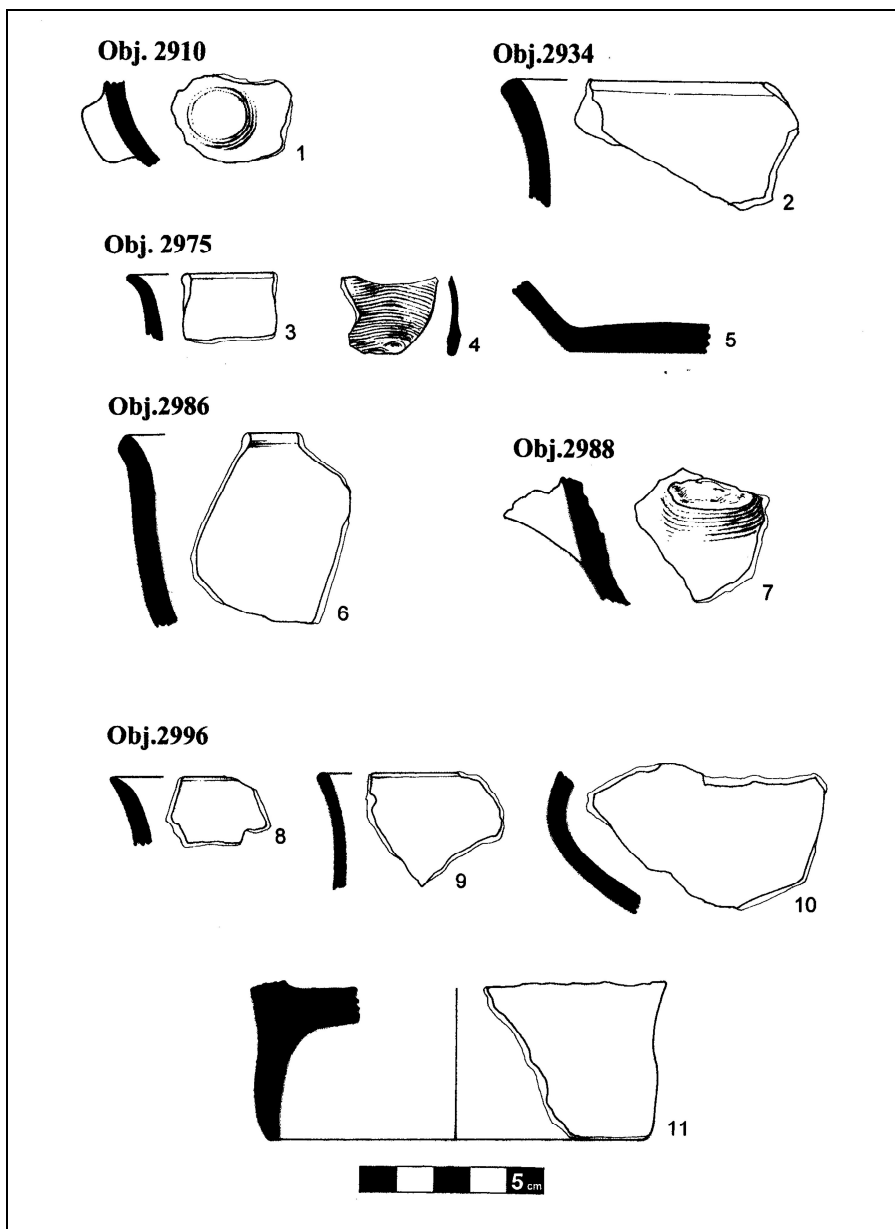
Obr.4. Hulín – Pravčice 2, Višňovce. Kresebná dokumentace profilů jednotlivých konstrukčních prvků struktury 45

Obr.5. Kresbná dokumentace profilů jednotlivých konstrukčních prvků struktury 45

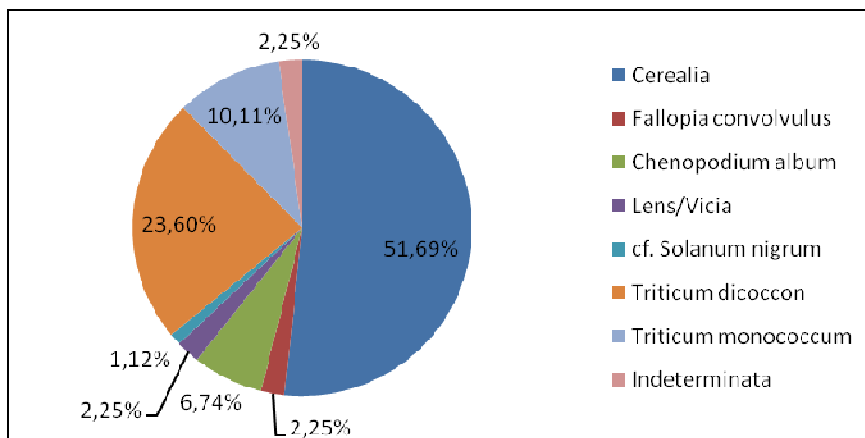

Obr.6. Hulín – Pravčice 2, Višňovce. Kresebná dokumentace profilů jednotlivých konstrukčních prvků struktury 45

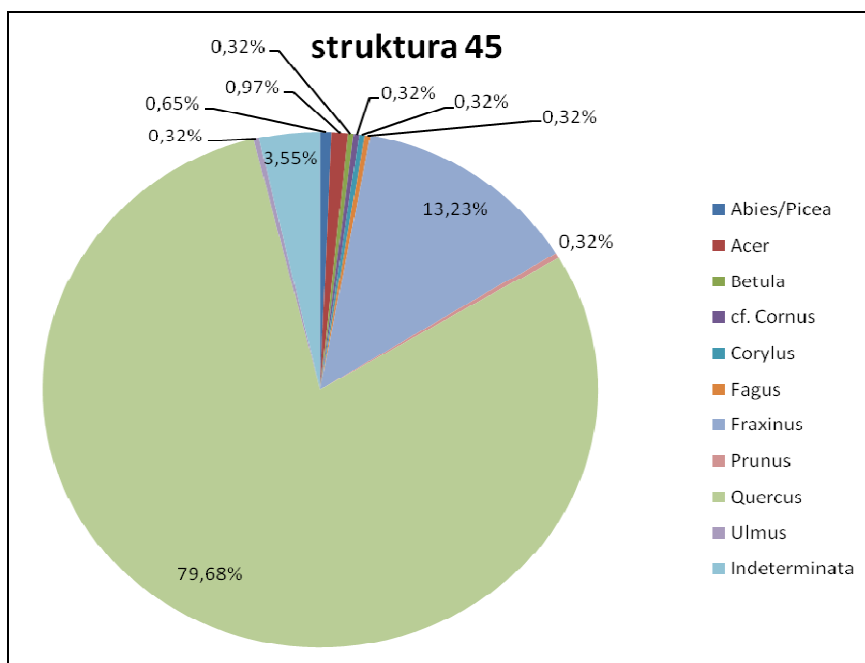

Obr. 7. Hulín – Pravčice 2, Višňovce. Výběr z nálezů v konstrukčních prvcích struktury 45.

Graf 1. Výsledky archeobotanické analýzy makrozbytků ze struktura 45.

Graf 2. Výsledky archeobotanické analýzy uhlíků ze struktury 45.